

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Den Swenske PATRIOTEN.

No. VI.

Consuetudo altera natura.

Sär Sjukdomen och Wanen kom til i werlden, så fick hon en makalös förmån = = Nu är Patrioten galen, säger du: men, bida, bida! nicht så hart, Meister = = = =

Wore intet Sjukdomen, så skulle Menniskan straxt wända nåsan opp wid hwar then minsta anstöt och oordning i kroppen. Sjukdomen är intet annat än ett Naturens arbetande at giöra sig af med det som eljes skulle förstöra honom. Swad skulle det blifwa utaf os wid vår naturliga diet, om wi intet hade några sjukdomar? dem hafwar wi intet skäl så mycket at hata som at lasta os selfwa. Alt lefwer efter naturen, och Menniskan allena intet. Wanen åter giör at wi kunna hårda ut med thet som eljes wore en wis död för en owan. Men när wanen intet måktar mera giöra så kommer sjukdomen til hielp. Kan naturen då ock med läkedomar blifwa hulpen, thet bättre året! Men i dag wil jag tala bara om wanen. Du lär intet mistycka, min Läsare, om jag berömmar den som wi alla sölja, älske och regeras utaf?

I Kojor och i Hof på Landet och i Stan

Swar Menniska tror och giör som hon har blifwit wan.

Wanan, en Fru af urgammat. Ått, som ifrån ur-
gamlds tider begynt at dyrkas, och råda ibland the dödeli-
ga; Hennes wälde har warit känt af wåra yttersta Lang-
fädgar; Idrotter, konster och wetenskaper wore okände i
werlden henne förntan, och wi sielfwa til ingen ting Dogse.
Hon gör oss fullkomligen tappra, sluga, handslöga och allt.
Hwårt wille Menniskan taga wägen, om icke wanans
kraft och insigtelse hulpe henne at bära sitt elände? Eljes
wore det ju odrägligt för den fria och ädla menskliga natu-
ren at kufwas til en såachtig redrigbet och slafweri, huru
skulle wi kunna täbla en högmödig dumbhet när hon gäser,
bröstas och tar omkring sig så mäkteliga i werlden, der icke
wanan lagt tömen på alla reflexioner? Wore wi intet
twane, at se ondskan och bedrägeriet leka med Menniskior
som en Jägare med Harar och annat Willbräd i en eländig
mätta, huru blefwe det icke odrägligt? Wanan gör, at
jag nu kan krypa för en farmstohls och buga mig för ett grant
gullastat trä beläte; Wanan gör, at jag intet upgifwes
öfwer förnufts-twång, osanningens wälde, gyeckleri med det
angelägna: = = och med ett ord: Til ett roligt lefwerne
i werlden är wanan oungångelig.

100 Nu wet jag wäl det, at många lasta och försmäda
wanan, men jag håller henne i sig sielf offyldig nog; och
alla hennes lastare nödgas lifafult lyda henne. Högmät-
tiga Fru, det är förgäfwes man lastar dig, du är ändå rå-
dande. Alla Menniskior wilja lefwa som want är, och må-
stadesen innefatta sköblen til alla sina gierningar i dessa
gyllende orden: Det är så want hos oss. Kommer du
med ny inrättningar eller påfund, det må wara så godt och
nyttigt det någonsin wil, så heter det: si ha wi intet
giordt förr. Fru Lucia wil intet bygga qmarn, intet
sielf låta baka bröd, intet laga man efter matsäcken; ty
Fru Mamma och grand Mamma brydde sig aldrig om si-
ka nyheter och utädde lika wähl; men för hända och Cassan
mädde

mädde bättre än nu. Utlänningen har igenom wanan fått
 håfd på många Kråmarens sinnen, och dermed drista de sig
 intet wid lif och lefwerne at tänka på, huru de måtte kun-
 na bestå af sig sielfwa; det går wäl för sig nu så wäl som
 förr menar man; lik som Kåringen bygde sin odödlighet
 på wanan och sade: Går det som want är, så lefwer jag
 wäl Swul emellan. Ach! hwad kan icke wanan uträtta i
 werlden! Enrådige härskare och inbillnings-makare haf-
 wa god hielp af henne, då hon gör folket lydigt och dunt,
 Wanan gör falskt til sant, gablit til rätt och twert om,
 så aldeles at wi ock wåga lif och blod för wanans skull al-
 lena. Wanan gör, at wi anse det som naturligt, dygdigt
 och ensaldigt är med förakt, men älska och bruka det onat-
 turliga; maten med smak och alt får lof at rätta sig efter
 wanan. Hon sätter lag för wackert och styggt, förnämt
 och gement; kommer det i hufwudet på henne, så måste det
 se wähl ut, at binda stenbitor i näsan, rista och måbla
 kroppen som i America. Lorde ock kan sse finnas pryds-
 ningar hos oss, som Förnufft och Natur intet wil hafwa
 stärrdel uti. Det har ock varit en tid då wanan befalte
 at torn på hufwudet och styktor under föttren skulle pryda
 Fruentimner. Då Mannen kunde säga, at han fick en tri-
 delat Hustru; en del war flor, den andra kropp, och den tre-
 die träd. Hwem för säga emot om wanan blöder at så skal
 wara? En och samma ting kan denna Härskarinnan göra
 på ett ställe til anständig och lösig, men på ett annat til
 oansständig och skamlig. Ja, hon är god före, at intet alle-
 näst innom en kort tid, utan ock med få ord och en liten Cere-
 monie göra den gierningen til god som förr war ond,
 det barnet til äkta, som förr war oäkta och så bort åt.
 För våra dansar, lekar, beleswenheter och alt det, som nu
 gör en hurtig Cavaller, hafwe wi at tacka Wanan. Hon
 gör all ting godt, lätt, drägligt och förnämt, siukdomen icke
 en gång undantagandes.

Och det förnämsta är som wisar Wanans wäld, at hon drifwer Förnufftet at sitta i huswudet på of, som en rusig Remde-Karl wid kungs bordet.

A propos om Wanen och Förnufftet; du skal tro de äro intet särdeles wänner de Fruarna; och tror jag det är omöjligt at förlika dem; Fruentimners owänskap är det ingen = = men, lika mycket der om; jag wil allenast se til huru jag kan krydda ut mitt torra ämne. Alla höra gierna talas om Kärleks-Saker; de söta Tidfördrifs-Böcker Romanerne slutas altid med giffter-mähl, man läser dem gierna, och sielfwa Fruentimren äro inga föraktare deraf; Jag will då ock tala om Kärleks-Intriguer och Gifftermähl ic. I blyga Flickor, om någon af Er är min Läsarinna, hon skal intet behöfwa rådnä eller stoppa dronen för min Roman i sällskap.

Den högbolda Fruen, som jag talar om, ägde en Man, som het Natur; det war ett lyckligt Par, så länge hon i enfsldig äkta kärlek fölgde och lydde honom; Men olyckan, som altid är afwundstak enär det gör wäl, satte ut en gammal genomdrefwen Kopplerska Lusta wid namn, som skulle hos den ännu ärbara Matronan smickra in en dierf och dum Sprättthöl, som hette Inbillning. I förstone blefwo de alfwarfamt afwiste, och Fru Wanenekade aldeles at bli sin Man otrogen; Men huru den illstna och förslagna heran Lusta bar sig åt, så sunge hon Juncker Inbillning så nått in i Fruens sinne så wida, at hon begynte kunna tähla hans ungänge och omsider taga emot besök i inugg. Den förlytna ränktärningen wiste ock så behändigt at swärta hennes Man Naturen, som war en trygg, alfwarfsam och stadig Gubbe, hwilken giet sin jämna wäg ända fram utan fiäs och krus; honom afmalade Lusta som en torr twärwigger, den ingen kunde hafwa någon lust och roliga stunder tilhopa med; Monsieur Inbillning åter som lefwande, qwick och hurtig. Kärningen passade så tiden
med

med sina föreställningar, at **Wanan** släckare begynte lebsa na wid sin ärliga Natur, och efter handen ju mer och mera afwänja sitt sinne ifrån honom.

Nu hade **Naturen** en äldre **Syster**, en klok och ädel-sint Fru, som het **Förnuft**; hon war efter deras **Faders** **Testamente** förordnat at wara detta **Hionlagets** ständiga **Hof-mästarinna** och **Hushåller**ssa; henne hade **Lustan** en oändelig fiendskap til, efter hon såg sig fögo kunna uträtta, så länge huset af henne blef styrdt och wärdat. Denna klarsögda Fruen märkte strax orädet, warnade sin **Bror** och bannade sin **Swäger**ssa. Jag kan ock säga, at **Mannen** sielf likade en sådan **Hustrus** bekantskap med **Kärningen** och **Sprått**höken ganska illa. Han dref ock **Mor** **Lusta** den ena gången efter den andra på porten. Men hon wisse alltid nya grep och spann up konstler och räncker, at åter smyghla sig in i Fruens gunst; hon kom ock ofta med något som **Gubben** tyckte om och war söt i truten på kiöpet, så at han intet kunde röra henne. Aldrig har någon domstohl sedt så många wändningar och intriguer som **Lusta** wisse at bruka; dock ägde ännu Fruen **Förnuft** sitt wälde i huset, fast än man hörde dageligen klämmeri emellan henne och **Kärningen**; hwilken ock esomoftast studfode up **Wanan**, och det ju större **Credit** hon fick, ju mera Fru **Förnuft** hant intet mera än jämra sig, klaga, beklaga och tistala sin **Bror**, som dageligen lät ju mera winna sig af **Lustan**. **Gubben** älsfode sin kära **Sälste**, sitt andra **Jag** (at tala med våra granna **Poëter**) så blindt, at han trodde och lydde henne i alt. Der med hade **Lusta** spelet wunnit; hon let på sin konst at liäma och be- draga, och efter hon desutan kände alla gångar i huset och huru **Gubben** skulle winnas, så satte hon sig före at ruinera Fru **Förnuft**. **Wanan** och hon utwärlade lätteliga **Herr** **Naturs** samttycke; ja, han beslöt aldeles, at i den otidiga **Systers** ställe sätta sin någsamma **Lusta** til **Hofmäs**tarinna och **Hushåller**ssa. Derpå grep man wärket an; man

tog nycklarna ifrån Fru Sörnust, klädde henne af och störde med wäld in i en mörk och osynlig kammare; dören blef tilläst, hon nödgades lefwa på de andras nåder, och fick efter den tiden knapt en gång om året wisa af sin Bror; ty det packet han inlåtit sig med, förhindrade honom indörligast därifrån. Imedlertid begynte Lustan härskas; hon tog det hållsta och bästa, blef högmödig och omättelig, som andra paddor när de komma til wälde. Allt förfor hon och måste af alla wördas och lydas; Sielstwa Wanans tordes intet säga henne ett ord emot; Men särdeles blef Gubben öfwer allt coujonerad, slagen, prästad och tvingad, så at han ofta wille upgifwas. Monsieur Inbillning war näst Lustan högsta hönset i körgen; Wanans war hel och hållen ombytt; allestädes bedrog man Husbonden. Den hemliga Chronikan säger ock, at Inbillning ägt oäkta Döttrar med Wanans, af hwilka den första het Mode, den man tvingade Gubben at hålla och antaga för sin Dotter. Hennes upfostring blef förtrodd åt Fru Lusta, och du skal tro at det blef ett underligt barn utaf. Det är en som säger, at hon hade några 100:de siälur hwilka regerade i henne til Fiftes. Eljes war hon lättfinnig, kåt, inbillst och gauska commendeurst. Hon hade återhåld i ingen ting; och såg Sådren med grämelse, at hon redan i Ungdomen begynte wänka at fränmande Cavaillerer. Stäckars Gubbe; hon såg at han war narrad, och tordes ändå intet röra sig; I alla lag måste den osyriga Flickan sitta fränst, och Gubben tordes intet låta se huru han ständes för henne; hemma hade han hwarcken fred eller ro och allt gick för = = = enda = se trösten war, at siälra sig til sin trogna Syster då och då, at hämta råd och lätta sin sorg.

Imedlertid går nu Lustan gran och är härskande i werlden; Wanans följer henne tätt åt, med sin Dotter Mademoiselle Mode som är stund och mått, qwick, slug, gällande och allt. Naturen ser man öfwer Axel, för side
hang

hans ägendom och kuswar som man wil; Fru Förnuft är starkwig, mager, wanmäktig och det synes sällan til henne ibland folk.

Men med alt det, så förtienar dock Wanan liten ursäkt; hon är bedragen; hade hon haft goda ledsagare så hade hon giordt godt; och gör så ännu, när Subben och hans Syster någon gång få råda. Jag wille allenast önska, at hon wore af med sina elaka foster, som nu ha spridt sig kring i hela werlden, och är snart intet husfrit ifrån dem; Men de goda och äkta Döttrarna äro intet så många. Du skal weta at det fins ätskilliga Wanan til af olika naturen; de goda talar jag nu intet om; de ondab:ta alla efter modren och foster=modren; de ha wäl intet så mycket at säga, som den äldsta, dock ä de näsvisa nog, och komma alla däri öfwerens, at de hata Förnuft. Jag wil räkna up några få:

Den Pedantiska Wanan wil gierna smygga sig in hos lärdt folk och andra, som sedan få heta Wurmar; ett illt stycke, som intet låter säja sig, och altid wil ha ord til lekaker.

Den trät=giriga Wanan, som håller gemenligen hus hos Mr. Chicaneur; ett oroligt Creatur; hon lefwer af buller och tråtor. Man säger, hon är intet särdeles hus=hålleriska, fast än eliesen arg bytinge; hon har många ad:härenter och clienter, som bry wära Domsstohlar, och få andtäppa henne förutan.

Den högfärdiga Wan-ungen, wil wäl altid he:tas wara i stora och förnåma hus, men kryper; och ibland in i Köpmans=Redar, Prästgårdar och Bondstugar.

Den giriga Wanan, är oförtruten, dock gierna sud: dig och oren, torde blifwa god nog om Fru Förnuft sinne smygga henne.

Den lustiga Wanan håller Käringen Lusta ganska mycket af; hon håller sig gierna in hos ungt folk, men är ganska

ganfka farlig när hon får råda. Hon vill icke ens i ålderdomen, utan prostituerar då Naturen som mäst. Denna året, som regerar Mademoif. Coupe at hon ei kan må wåhl utan Båle och kortlek; denna dyrkar Mr. Bouteille; denna löper den liderliga Monf. Debauche efter ic. men dessa handterar Wanan, som wåra lustige buffar glaset, urdrukit, i wäggen, i kras, och dermed är det allt.

En Byttinge til Wana, som kåns på sin lättfinnighet, ångtighet, gramlåt och galanterie: insläppes, kysstes och klappes i många Frustrugor och Jungfru-Burar särdeles = = =

Lögn-Wanan är ansentlig, myndig och bår ofta mine af en Stats-Dame. Den Mamsellen har många åfwenityr för sig; jag wil spara henne i dag så länge; ty hon är ganfka slug och segsliten. Och jag gier på båten hela detta S = = packet, men til slut skal jag likwåhl nämna en

Liten nåswis och inbilst Wan-unge, som har god gång i twår tid hos unga Bråd-Cavaillerer och Fruentimer. Hon kallat sig: Si här är jag. När en ung stussare lagt sig in med denna yra Flickan, så är ingen sak så wigtig, som han icke förstår, och tror sig ha ensam rätt at låta höra sitt nywårpta wett och wisa sin stickelighet; ei olit en hierpunge som ånger med Skahlet på sterten. Du årliga Rid-darhus-Torg och J Caffe-Hus der omkring hafwen J sedt några slika flåg-drakar? Mamsellerne åter göra sig en Maitresse-Mine, strår de råcka med hakan öfwer bordet. Ett underligt spöke denna Wanan. Men, mina små Puppor och unga Mansår! Waktet Er, ången ei för brott at icke både Fågeln och Skahlet faller i = = =

Herr Sincerus skal få swar wid tilfålle på sitt förmuf-tiga Bref. Adieu.

~~~~~

SEDERHOLM,

Tryckt hos FRANTZ PHILIPP PAULSSEN. År 1735.

